

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 24 ΜΑΪΟΥ 2013 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Οι απαντήσεις θεωρούνται ενδεικτικές. Οι μαθητές μπορούν να συνθέσουν τις ιδέες και να απαντήσουν στις ερωτήσεις.)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

α. Πολιτοφυλακή της Κρήτης: σχολ. βιβλ. σελ. 216 (*Το πιο σημαντικό είναι ότι οργανώθηκε ... 1912-1913*). [Μπορεί να προστεθεί και από τη σελ. 215 *Το οριστικό κείμενο ...εσωτερικής γαλήνης στην Κρήτη*].

β. Κοινωνιολογική Εταιρεία: σχολ. βιβλ. σελ. 93 (*Σοβαρότερη από όλες αυτές... Παπαναστασίου*).

γ. Συνθήκη του Νεϊγύ: σχολ. βιβλ. σελ. 140 (*Το Νοέμβριο του 1919 ... πριν από την υπογραφή της συνθήκης*).

ΘΕΜΑ Α2

α→ 4, γ→1, δ→5, ε→3, ζ→2

ΘΕΜΑ Β1

Σχολ. βιβλ. σελ. 85-86: «*Ο ελληνοτουρκικός πόλεμος ... και περιορισμό της γραφειοκρατίας*».

ΘΕΜΑ Β2

Σχολ. βιβλ. σελ. 250: «*Στην Ευρώπη πρωτεργάτης ... Σοβιετικής Ένωσης*».

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Οι μαθητές για τις απαντήσεις τους πρέπει να λάβουν υπόψη τους τα παρακάτω στοιχεία από το σχολικό βιβλίο και τα ιστορικά παραθέματα:

ΘΕΜΑ Γ1

α) Σχολ. βιβλ. σελ. 43 «*Τα «τσιφλίκια» της Θεσσαλίας αγοράστηκαν από πλούσιους Έλληνες του εξωτερικού οι οποίοι, πέρα από το γεγονός ότι διατήρησαν τον αναχρονιστικό θεσμό των κολίγων, άσκησαν πολιτικές και κοινωνικές πιέσεις για να κερδοσκοπήσουν από την παραγωγή του σιταριού. Επιδίωξαν δηλαδή την επιβολή υψηλών δασμών στο εισαγόμενο από τη Ρωσία σιτάρι, ώστε να μπορούν να καθορίζουν όσο το δυνατόν υψηλότερες τιμές για το εγχώριο, προκαλώντας μάλιστα μερικές φορές και τεχνητές ελλείψεις.*»

Στοιχεία ιστορικού παραθέματος:

(Κείμενο Α)

- Οι Έλληνες αγοραστές της γης εμφανίζονται πιο απαιτητικοί από τους πρώην κατόχους (Τούρκους) καθώς εκβιάζουν τους καλλιεργητές να πληρώνουν ενοίκιο για τις κατοικίες στις οποίες διέμεναν πριν ακόμη μεταβιβάσουν στους ίδιους και τις οποίες οι καλλιεργητές θεωρούσαν δικές τους. Στις αιτιάσεις των καλλιεργητών απαντούσαν με τα έγγραφα της αγοραπωλησίας από τα οποία προέκυπτε ότι και οι κατοικίες μεταβιβάστηκαν στον νέο κάτοχο της γης.

β) Σχολ. βιβλ. σελ. 81 *«Στα εδάφη της Θεσσαλίας, στα οποία κυριαρχούσε η μεγάλη ιδιοκτησία, οι τρικουπικοί υποστήριζαν τους μεγαλογαιοκτήμονες, ενώ οι δηλιγιαννικοί προσπάθησαν, χωρίς τελικά να το κατορθώσουν, να χορηγήσουν γη στους αγρότες και έλαβαν κάποια μέτρα για τη βελτίωση της θέσης τους.»*

Στοιχεία ιστορικού παραθέματος:

(Κείμενο Β)

- Ο Τρικούπης με λόγο του στη Βουλή, επιβεβαιώνοντας τη θέση του υπέρ των μεγαλογαιοκτημόνων, δήλωσε πως αν προχωρήσει στην αναδιανομή κτημάτων στους μικροκαλλιεργητές θα εκδιωχθούν οι επενδύσεις των Ελλήνων του εξωτερικού, γεγονός που είναι αντίθετο με την τακτική προσέλκυσης των κεφαλαίων αυτών από την ελληνική κυβέρνηση.
- Ο Δηλιγιάννης το 1896 με νόμο που προσπάθησε να περάσει στη Βουλή πρότεινε την απαλλοτρίωση ενός μέρους των τσιφλικιών προκειμένου να ευνοηθούν οι καλλιεργητές της γης. Ο νόμος αυτός ήταν και η πρώτη αναγνώριση του «Θεσσαλικού προβλήματος».

γ) Σχολ. βιβλ. σελ. 43 *«Οι πρακτικές αυτές δημιούργησαν εντάσεις και οδήγησαν στην ψήφιση νόμων το 1907, οι οποίοι επέτρεπαν στην εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση να απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες, ώστε να μπορεί να τις διανέμει σε ακτήμονες. Η εφαρμογή τους αποδείχθηκε δύσκολη υπόθεση και οι τριβές που προκλήθηκαν προκάλεσαν συγκρούσεις, η πιο σημαντική από τις οποίες έγινε στο χωριό Κιλελέρ (1910).»*

Στοιχεία ιστορικού παραθέματος:

(Κείμενο Γ)

- (Προβλήματα) Οι κολίγοι (Πανθεσσαλική Επιτροπή Αγώνα) με υπόμνημά τους στο βασιλιά Γεώργιο Α΄ γνωστοποιούν τα προβλήματά τους:
 - ο Δεν είναι κύριοι της γης και της οικίας στην οποία διαμένουν, δεν τους δίνεται το δικαίωμα ελεύθερα να αποκτήσουν

ιδιοκτησία, εξωθούνται από τις κατοικίες τους με την κινητή περιουσία τους και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς τους προσομοιάζοντας τους εαυτούς τους με Αθίγγανους.

- ο Μειώνεται ο γεωργικός πληθυσμός και οπισθοδρομεί η γεωργία
- ο Η τοκογλυφία ανθεί
- ο Η ελonoσία προσβάλλει τον πληθυσμό
- (Διεκδικήσεις) Όπως και στην περίπτωση της Δανίας επιδιώκεται κατάργηση της δουλοπαροικίας και αναγνώριση της ελευθερίας τους (κατάργηση του θεσμού των κολίγων)

ΘΕΜΑ Δ1

α) Σχολ. βιβλ. σελ. 157-159 «Την αστική αποκατάσταση ανέλαβε περισσότερο το κράτος και λιγότερο η ΕΑΠ, η οποία πρόσφερε οικονομική βοήθεια σε περιορισμένο αριθμό επιχειρήσεων, οικοτεχνικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων (όπως η ταπητουργία). Σε αντίθεση με την αγροτική αποκατάσταση, η αστική περιλάμβανε μόνο στέγαση και όχι πρόνοια για εύρεση εργασίας. Η αστική στέγαση συνάντησε περισσότερα εμπόδια από την αγροτική. Ο αριθμός των προσφύγων ήταν μεγάλος, τα ανταλλάξιμα (μουσουλμανικά) σπίτια στις πόλεις ήταν λίγα και τα οικιστικά προγράμματα του κράτους καθυστερούσαν, λόγω των πολιτικών ανωμαλιών και της κακής οικονομικής κατάστασης κατά τις δεκαετίες του 1920 και του 1930. Πρόβλημα επίσης αποτελούσε η περιπλάνηση των αστών προσφύγων από πόλη σε πόλη για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Οι περισσότεροι πρόσφυγες στις πόλεις τα πρώτα χρόνια εργάζονταν περιστασιακά, είτε κάνοντας «μεροκάματα» στις οικοδομές, σε εργοστάσια και βιοτεχνίες, είτε ως πλανόδιοι μικροπωλητές και μικροκαταστηματάρχες.

Άλλοι δούλεψαν ως ναυτεργάτες και εργάτες σε δημόσια έργα στις πόλεις ή στην ύπαιθρο (αρδευτικά και αποστραγγιστικά έργα, διάνοιξη δρόμων, κατασκευή ή επέκταση λιμανιών κ.ά.).

Η αστική στέγαση ξεκίνησε από την Αθήνα με τη δημιουργία τεσσάρων συνοικισμών: της Καισαριανής, του Βύρωνα, της Νέας Ιωνίας στην Αθήνα και της Κοκκινιάς στον Πειραιά. Για τη στέγαση των αστών προσφύγων υιοθετήθηκε η δημιουργία συνοικισμών με επέκταση των πόλεων στις οποίες αυτοί ήταν προσωρινά εγκατεστημένοι. Προκρίθηκε -εκτός από σπάνιες εξαιρέσεις το σύστημα της ανέγερσης μικρών κατοικιών, μονοκατοικιών/ διπλοκατοικιών/ τετρακατοικιών, μονοώροφων ή διώροφων, με ένα ή δύο δωμάτια, κουζίνα και τους αναγκαίους βοηθητικούς χώρους. Το κράτος ή η ΕΑΠ ανέθεταν την ανέγερση των συνοικισμών σε εργολάβους ή φρόντιζαν να εφοδιάζουν τους πρόσφυγες με τα απαραίτητα μέσα για να κατασκευάσουν οι ίδιοι τα σπίτια τους. Η οικοδόμηση των συνοικισμών, ελλείπει χρόνου και χρημάτων, συχνά δεν συνδυαζόταν με έργα υποδομής (ύδρευση, αποχετευτικό σύστημα, οδικό

δίκτυο, χώροι πράσινου κ.ά.). Παρά την ομοιομορφία που επικρατούσε, υπήρχε ελαφρά διαφοροποίηση των κατοικιών του ενός συνοικισμού από τις κατοικίες του άλλου, ως προς το εμβαδόν, την ποιότητα κατασκευής και τη λειτουργικότητα. Ιδρύθηκαν ακόμη προσφυγικοί οικοδομικοί συνεταιρισμοί και χορηγήθηκαν άτοκα δάνεια σε προσφυγικές οικογένειες για τη στέγαση τους.»

Στοιχεία ιστορικού παραθέματος:

(Κείμενο Α)

- Ιδιαίτερα στην περιοχή της Καισαριανής η κατάσταση που επικρατούσε ήταν θλιβερή καθώς υπήρχε ένα σκηνικό εγκατάλειψης και τραγικές συνθήκες ζωής. Ο καθαρός αέρας αποτελούσε το μοναδικό παρήγορο στοιχείο που καθιστούσε τη ζωή στο συνοικισμό ανεκτή.
- Στη συνέχεια κατασκευάστηκαν 500 πρόχειρες ξύλινες κατασκευές και 1000 πλινθόκτιστα δωμάτια. Η ΕΑΠ φρόντισε αργότερα για τη βελτίωση της θέσης των προσφύγων με την κατασκευή 350 σπιτιών διαφορετικών τύπων.
- Πρέπει να επισημανθεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις δύο οικογένειες κατοικούσαν σε ένα μικρό, ξύλινο σπιτάκι με αποτέλεσμα να δυσκολεύουν αρκετά οι συνθήκες ζωής.
- Συγκεκριμένα, η υδροδότηση πραγματοποιούνταν με βυτία του δήμου και σε περίπτωση επιπρόσθετης ανάγκης το νερό το προμήθευαν οι κατά τόπους υδροπώλες, οι οποίοι και το εμπορεύονταν. Ακόμη, η έλλειψη αποχετευτικού δικτύου άφηνε εκτεθειμένα τα σκουπίδια και ακαθαρσίες που παρασύρονταν από το ρεύμα.

β) Σχολ. βιβλ. σελ. 159 «Υπήρχαν βέβαια και οι εύποροι πρόσφυγες, που είχαν την οικονομική δυνατότητα να φροντίσουν μόνοι τους για τη στέγαση τους. Αυτοί στην αρχή ήταν σε θέση να νοικιάσουν ή να αγοράσουν κατοικίες μέσα στις πόλεις και έτσι να αναμειχθούν με τους γηγενείς. Αργότερα ανέλαβαν οι ίδιοι πρωτοβουλίες για την ίδρυση οικισμών. Η διαδικασία ήταν η ακόλουθη: ίδρυναν έναν οικοδομικό συνεταιρισμό, αγόραζαν μία έκταση σε προνομιούχο περιοχή και οικοδομούσαν αστικές κατοικίες καλής ποιότητας. Τέτοιοι οικισμοί ήταν η Νέα Σμύρνη στην Αθήνα και η Καλλίπολη στον Πειραιά. Στο αντίθετο άκρο βρίσκονταν οι άποροι πρόσφυγες που δεν είχαν κατορθώσει να αποκατασταθούν ακόμη. Εγκαταστάθηκαν σε καλύβες, χαμόσπιτα και άλλες πρόχειρες κατασκευές στις παρυφές παλαιών οικισμών, ή δημιούργησαν παραγκουπόλεις γύρω από τους προσφυγικούς συνοικισμούς. Έτσι, σε άθλιες συνθήκες, επρόκειτο να ζήσουν για πολλά χρόνια.»

Στοιχεία ιστορικών παραθεμάτων:

- Για τους εύπορους πρόσφυγες (Κείμενο Β)
 - Ήταν σαφώς λιγότεροι από το σύνολο
 - Το κράτος βοηθούσε τη διαδικασία αναλαμβάνοντας τα έργα υποδομής. Τέτοιοι οικισμοί ήταν και η Νέα Καλλικράτεια στο νότιο άκρο της Πειραιϊκής. Πολύ χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Νέας Σμύρνης. Κάποιοι πρόσφυγες από τη Σμύρνη οργανώνονται το 1923, απαλλοτριώνουν την περιοχή ανατολικά της λεωφόρου Συγγρού και ξεκινούν το 1925 την οικοδόμηση σύμφωνα με το σχέδιο Καλλιγά που προέβλεπε πλατύτερους δρόμους.

- Για τους άπορους πρόσφυγες (Κείμενο Γ)
 - όπως στην περίπτωση χωριών στα προάστια της Θεσσαλονίκης
 - Σ' αυτήν την περίπτωση δόθηκε στέγη σε τετρακόσιες οικογένειες, δηλαδή σε περισσότερο από δύο χιλιάδες άτομα. Οι καλύβες ήταν ασφυκτικές και με προβληματικό αερισμό αλλά και υγρασία το χειμώνα. Το καλοκαίρι η ζέστη ήταν αφόρητη λόγω της πρόχειρης κατασκευής των κατοικιών (τσιγκινες στέγες). Παρά την προχειρότητά τους, οι κατασκευές αποτελούσαν ένα στοιχειώδες κατάλυμα για τα κατώτερα τμήματα του πληθυσμού